Практичне заняття № 2
Історичні джерела про долю «Русалки Дністрової» та її авторів.

Робота із документами с. 71-76

Завдання 1. (2 б.) Прочитайте фрагмент праці М. Шашкевича «Русини» с.76, яка, на думку дослідників, відображає зміст прозової частини його першої промови українською мовою у Львівській семінарії 12 лютого 1835 р.

«Русини – головний народ Східної Європи... Русини є слов'янського походження, і з-поміж усіх слов'ян цей народ, мабуть, єдиний зберіг у чистоті, повноті і молодечій силі первісну подобу. Від середини Галичини геть за Дон аж до Кавказу, від Тиси, Карпат і Чорного моря до Литви знайдеш ту саму мову, ті самі народні вірування, ті самі звичаї і обряди, те саме життя і серце, ту саму душу, отже, один і той самий народ, лише під різними іменами (русинів, червонорусів, малоросів, козаків). У своїй народній мові свою батьківщину вони називають Руссю, а себе – русинами... Несправедливо русинів у Галичині під назвою поляків, а тих, що живуть над Дніпром, під назвою великоросів або, як їх називають по-руськи, московитів зараховують [до цих націй]. Бо, незважаючи на належність до загальнослов'янського головного типу, ця нація має свої безсумнівні особливі прикмети в мові і характері, які відрізняють її як від поляків, так і від великоросів...»

Як у цій промові М. Шашкевич аргументує думку, що українці – повноправний народ серед інших слов'янських народів? Сформулюйте відповідь одним реченням.

Завдання 2. (1,5 б.) Прочитайте фрагмент із спогадів Я.Головацького с.73

Зі спогадів «Пережите і вистраждане» Я. Головацького: «...Протягом 1835 і 1836 рр. я листувався з моїм другом з Пешта Георгієм Пéтровичем, сербським патріотом і літератором. Він обіцяв мені зайнятися друком і коректурою збірника творів в будимській друкарні за дозволом будимської цензури. В Угорщині цензура більш вільна, ніж у Львові, і ми думали, оминувши останню, пустити готову книжку нашу між люди. Я переписав майже всі статті із рукописної "Зорі" (стаття про Хмельницького десь загубилась у Шашкевича), ми додали деякі нові статті і назвали наш збірник "Русалка Дністрова", – і я відіслав його Петровичу. Незабаром прийшов дозвіл цензури і чемний Петрович прислав мені рахунок за друк книжки на суму 400 гульденів. На радощах я написав письмо до директора Верещинського в Коломию, і він погодився дати...»

Які обставини підштовхнули трійчан до видання «Русалки Дністрової» в Угорщині?

LIVEWORKSHEETS

Завдання 3. (2 б.) Прочитайте фрагмент протоколу допиту М. Шашкевича с.73

З протоколу допиту М. Шашкевича, складеного керівництвом Львівської духовної семінарії (1837): «Спочатку викликали і допитали Шашкевича Маркіяна:

Питання. У творі "Русалка Дністрова" більшість статей підписано вашим прізвищем; вас запитують, чи ви автор цих статей?

Відповідь. Підписані моїм прізвищем статті справді належать мені, частково я їх сам написав, частково переклав з сербської і чеської.

Питання. Коли ви працювали над цим?

Відповідь. Ці статті я написав у різний час чотири-п'ять років тому, коли я ще, будучи поза семінарією, навчався на філософії.

Питання. Які були ваші головні наміри під час створення цього збірника і написання його статей?

Відповідь. Я випробовував свої сили руською мовою, оскільки це моя рідна мова, яка значно відрізняється від мови церковної і великоросійської (московської), і хотів заложити наріжний камінь для її дальшого розвитку і тим самим зарадити нестачі руської літератури.

У час написання статей моїм головним наміром було сприяти розвитку руської мови і літератури цією мовою настільки, наскільки вистачало моїх слабких сил. Оскільки я був впевнений, що ця мова значно відрізняється від церковної і російської (московської) мови, то я шукав її в мові народу, збирав там, де мав змогу, за прикладом Вацлава з Олеська* народні пісні і народні казки, щоби на них краще досліджувати будову руської мови.

Питання. Який тираж?..

Відповідь. Увесь тираж, мабуть, склав 800 примірників**.

* Залеський Вацлав Міхал (1799–1849) – польський фольклорист, етнограф, письменник, виступав під псевдонімом Вацлав з Олеська, губернатор Галичини в 1848–1849 рр.

** Заборонені цензурою 600 примірників «Русалки Дністрової», незабаром бу-

Як пояснював мотиви створення й друку «Русалки Дністрової» М. Шашкевич?

Завдання 4. (3 б.) Прочитайте два джерела с.74-75: "З протоколу засідання ректорату Львівської духовної семінарії" та "Зі спогадів «Пережите і вистраждане» Я. Головацького:

З протоколу засідання ректорату Львівської духовної семінарії: «...Управління ревізії книг доручило мені як цензору руських книг прорецензувати анонімну книжечку, написану руською і надруковану в Угорщині в Буді під назвою "Русалка Дністрова". Цензурування названої збірки народних пісень цими днями закінчене і прийнято рішення про її заборону в основному з тієї причини, що вміщені в ній статті є несвоєчасним духовним витвором екзальтованої юнацької фантазії, читання якого, особливо в теперішній час, може ввести в оману легковажних і викликати у них невдоволення існуючим ладом.

Титульний аркуш збірки «Русалка Дністрова». 1837

Оскільки ж далі більшість статей у згаданій книжечці підписана іменем Шашкевича і дві – Вагилевича, що є вихованцями семінарії, та три – іменем Головацького.., а нижчепідписаний поряд з обов'язками цензора виконує також обов'язки ректора, він вважає належним і необхідним шанобливо донести про цю справу президії консисторії*, зазначаючи при тому, що ретельним розслідуванням у справі трьох названих осіб встановлено, що Шашкевич Маркіян і Головацький Яків видрукували цю книжечку власним коштом в Угорщині без усякого підозрілого умислу, а лише через недосвідченість, юнацьку легковажність і марну жадобу літературної слави. Крім того, вважається за потрібне додати, що згаданим особам у зв'язку з виданням ними в Угорщині названої книжечки без дозволу тутешньої цензури, ректорат виніс сувору догану і під загрозою найсуворішого покарання заборонив їм усяке листування в літературних справах.

Венедикт Левицький, виконувач обов'язків ректора семінарії. Львів, 15 червня 1837 р.».

Консисторія – судово-адміністративний орган управління при єпископі, митрополитові.

LIVEWORKSHEETS

Зі спогадів «Пережите і вистраждане» Я. Головацького: «...Здавалося, все йде як по маслу. Проте поліція стала уважно наглядати за молоддю, попалося декілька русинів... Львівська цензура запідозрила нас в злочинній співпраці з ними. Ректор і цензор Венедикт Левицький, співчуваючи в глибині душі руській справі, проте надмірний мораліст, не міг вирішити, як, щоби не порушуючи свого австрійського патріотизму, не погубити нас... Левицький постарався передусім в уряді, щоби слідство вело семінарське керівництво без жодної участі поліції. Нас оправдали незнанням законів і пробачили, але тому що в "Русалці" надруковано також статті, які уже були заборонені львівською цензурою, то над нею зроблено жорстокий цензурний вирок: "Заборонено!". Настало повне розчарування, розвіялись мрії про розвиток русько-народної письменності, і ми опинились на краю безнадії».

1. Як В. Левицький (перше джерело) ставиться до подій, про які розповідає? Які рядки документа засвідчують це?

2. Чому Я. Головацький (друге джерело) виправдовує цензора?

Завдання 5. (1,5 б.) Прочитайте фрагмент "Зі статті М. Павлика «50-ліття руської літератури» (1887) с.75-76
Якою була доля авторів «Русалки Дністрової»?

Завдання 6. (2б.) Директор львівської поліції щодо «Русалки Дністрової» застерігав: «Ми маємо по горло клопоту з поляками, а ці божевільні хочуть ще воскресити давно поховану русинську націю».
На підставі цього свідчення поясніть причини заборони «Русалки Дністрової» та переслідування трійчан.

LIVEWORKSHEETS